



Sygn. akt III USKP 105/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania T. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z.

o wysokość kapitału początkowego i emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 marca 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 sierpnia 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

1. oddala skargę kasacyjną,

**2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującego się
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 lutego 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. (organ rentowy) rozstrzygnął o ustaleniu kapitału początkowego T. G. (wnioskodawca). W uzasadnieniu decyzji organ rentowy stwierdził, że do wartości

kapitału początkowego nie uwzględniono okresu między 1981 r. a 1983 r., gdy wnioskodawca pobierał stypendium sportowe, gdyż w okresie tym nie istniał obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne od stypendiów sportowych.

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z 9 sierpnia 2019 r., V U [...] oddalił odwołanie wnioskodawcy od powyższej decyzji i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca w latach 1981-1983 otrzymywał tak zwane kadrowe z tytułu członkostwa w kadrze narodowej Polskiego Związku [...] w kwotach od 1.500 do 2.000 zł. Kadrowe stanowiło dodatek do stypendium uzależnionego od wyników i klasy sportowej zawodnika, przyznawanego w kwotach od 8.000 do 18.000 zł miesięcznie zawodnikom posiadającym klasę mistrzostwa międzynarodowego. W dalszej kolejności Sąd Okręgowy stwierdził, powołując się na treść art. 6 ust. 2 pkt 17 oraz art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna), że stypendia sportowe zostały wprowadzone uchwałą numer 18 Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1981 r. w sprawie stypendiów dla sportowców (Monitor Polski 1981 Nr 4, poz. 14, dalej jako uchwała stypendialna). Na mocy zarządzenia Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Sportu z dnia 17 sierpnia 1982 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przyznawania i cofania stypendiów sportowych oraz wysokości stypendium sportowego dla poszczególnych grup zawodników (Monitor Polski 1982, Nr 20, poz. 181, dalej jako zarządzenie stypendialne), stypendium sportowe mogło być przyznane miesięcznie w wysokości od 8.000 do 12.000 zł zawodnikom posiadającym klasę mistrzowską międzynarodową.

Sądy Okręgowe zważyły, że obowiązkiem wnioskodawcy było wykazanie, że w okresie od 4 lutego 1981 r. do 30 czerwca 1986 r. otrzymywał stypendium sportowe w celu ewentualnego uwzględnienia tego okresu jako składkowego, jak również udowodnienie konkretnej wysokości kwot otrzymanych z tego tytułu w celu ewentualnego ich uwzględnienia przy wyliczeniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału, jednak wnioskodawca nie wykazał tych okoliczności, gdyż przedłożył jedynie zestawienie obowiązującej wysokości wypłat z tytułu tak zwanego kadrowego oraz nagród, które to świadczenia nie są tożsame ze

stypendium sportowym. Sąd Okręgowy podkreślił, że wnioskodawca miał świadomość tego rozróżnienia, przyznając na rozprawie 9 września 2018 r., że wypłata kadrowego miała związek z uczestnictwem w zgrupowaniu kadry narodowej, nagroda zaś stanowiła gratyfikację za zdobycie medalu mistrzostw Europy. Kadrowe było zatem swego rodzaju dodatkiem do stypendium otrzymywanego z tytułu posiadania klasy mistrzowskiej międzynarodowej. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w judykaturze także podkreśla się odrębny charakter tych świadczeń. W orzecznictwie wskazuje się, że brak jest podstaw do przyjęcia tożsamości stypendiów z pomocą materialną dla sportowców, otrzymywaną w różnej formie okresowo lub w postaci jednorazowych nagród. Pobieranie tak zwanego kadrowego oraz nagród pieniężnych nie jest okresem uważanym za składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy emerytalnej. W ocenie Sądu Okręgowego zeznania świadków oraz wnioskodawcy także nie stanowią dowodu pobierania przez niego stypendium sportowego w konkretnym okresie, mają one charakter ogólnikowy, zwłaszcza w odniesieniu do tej ich części, która dotyczy wysokości kwot, gdyż świadkowie oraz wnioskodawca podawali wielkości przewidziane w zarządzeniu stypendialnym, tymczasem zgodnie z poglądami orzecznictwa na tle spraw o ustalenie kapitału początkowego, wysokość dochodów nie może być ustalona w sposób hipotetyczny, przybliżony, czy też oparty na domniemaniu.

W wyniku apelacji wnioskodawcy Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 20 sierpnia 2019 r., III AUa [...] zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że wysokość kapitału początkowego wnioskodawcy ustalił na kwotę 110.782,54 zł, zaś wysokość emerytury ustalił na kwotę 2268,16 zł oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny uznał, że okres pobierania przez wnioskodawcę stypendium sportowego był okresem składkowym. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że w toku postępowania bezspornym było, że wnioskodawca jako zawodnik posiadający klasę mistrzowską międzynarodową, uprawniony był do pobierania stypendium sportowego i takowe faktycznie mu wypłacano. W świetle zgromadzonego materiału dowodowego nie można natomiast ustalić w jakiej wysokości było ono faktycznie wypłacane, gdyż na mocy zarządzenia stypendialnego, mogło być ono

przynane miesięcznie wysokości od 8.000 do 12.000 zł. Z tych też przyczyn Sąd Apelacyjny przyjął, że w spornym okresie od 4 lutego 1981 r. do 30 kwietnia 1986 r. wnioskodawca pobierał stypendium sportowe w wysokości 8.000 zł, co stanowiło najniższą przewidywaną prawem kwotę. Co do okresu przyjętego jako kończący pobieranie stypendium sportowego Sąd Apelacyjny rozstrzygnął w oparciu o wpis zawarty w dowodzie osobistym wnioskodawcy o treści „zwolniony ... dnia 30 kwietnia 1986 r.”, odnoszący się do [...] Klubu Sportowego [...]. Przy uwzględnieniu przyjętej przez Sąd Apelacyjny kwoty stypendium sportowego, okresów od 1 marca 1978 r. do 1 października 1978 r., od 1 maja 1981 r. do 31 grudnia 1981 r., od 1 stycznia 1984 r. do 30 kwietnia 1986 r. oraz wynagrodzeń wnioskodawcy za lata 1978 i 1980 Sąd Apelacyjny ustalił wysokość kapitału początkowego oraz świadczenia emerytalnego wnioskodawcy.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w części, dotyczącej uwzględnienia przez Sąd Apelacyjny za składkowe okresów od 1 maja 1981 r. do 31 grudnia 1981 r. oraz zaliczył do podstawy wymiaru kapitału początkowego i wysokości emerytury kwoty stypendium sportowego w wysokości 8.000 zł miesięcznie, otrzymywanego przez wnioskodawcę w okresie od 4 lutego 1981 r. do 30 kwietnia 1986 r., zaś w przedmiocie kosztów organ rentowy zaskarżył orzeczenie w całości. Organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz orzeczenie o kosztach dotychczasowego postępowania.

Organ rentowy zarzucił naruszenie: 1) art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy emerytalnej, przez niewłaściwą wykładnię i uznanie za okresy składkowe okresów pobierania przez wnioskodawcę od 1 maja 1981 r. do 31 grudnia 1981 r. stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu (podnoszenie ciężarów) mimo, że w okresie otrzymywania powyższego stypendium okres ten nie stanowił okresu zatrudnienia ani okresu równorzędnego z okresem zatrudnienia; 2) art. 173, art. 175 ust. 1 art. 174 ust. 3 art. 26 w związku z art. 15 ustawy emerytalnej, przez niewłaściwą wykładnię i uznanie przez Sąd Apelacyjny, że do podstawy wymiaru kapitału początkowego i wysokości emerytury należy wliczyć kwoty pobieranego w okresie od 4 lutego 1981 r. do 30 kwietnia 1986 r. przez wnioskodawcę stypendium

sportowego w wysokości 8.000 zł miesięcznie, podczas gdy kwoty te nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne; 3) § 2 w związku z § 20 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że to sprawy z zakresu ustalania wysokości kapitału początkowego i emerytury stawkę wynagrodzenia radcy prawnego należy ustalić w oparciu o § 2 tego rozporządzenia, a mianowicie uwzględniając wysokość przedmiotu sprawy, podczas gdy sprawy te stanowią sprawy z zakresu zaopatrzenia emerytalnego.

Wnioskodawca w odpowiedzi na skargę kasacyjną organu rentowego wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenia kosztów postępowania sądowego w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego okazała się niezasadna.

Chybiony okazał się główny zarzut skargi obejmujący w swej podstawie naruszenie art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy emerytalnej. O kwalifikacji okresu pobierania stypendium sportowego jak okresu podlegającego uwzględnieniu na użytek wyliczania wysokości kapitału początkowego decydują aktualnie obowiązujące przepisy emerytalne, a nie przepisy ustawy z dnia 14.12.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Irrelevantna jest także ocena status - jako źródła prawa - uchwały Nr 18 Rady Ministrów z dnia 28.01.1981 r. w sprawie stypendium dla sportowców w świetle katalogu źródeł prawa przyjętego w Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy emerytalnej za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy pobierania stypendium sportowego z tytułu wyczynowego uprawiania sportu na obszarze Państwa Polskiego po ukończeniu 15 roku życia, z wyjątkiem okresów pobierania stypendium przez osoby uczące się lub studiujące w systemie studiów dziennych, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Z treści

tego przepisu wynika, że dla kwalifikacji okresu pobierania stypendium sportowego jako okresu składkowego istotne jest pobieranie stypendium sportowego przed określoną w tym przepisie datą, a nie status okresu pobierania stypendium sportowego w świetle przepisów emerytalnych obowiązujących w latach 80-tych.

Oceny tej nie zmienia wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2012 r., III UK 44/11, w którym przyjęto, że pobieranie przez zawodnika sportowego tzw. kadrowego oraz nagród pieniężnych w okresie czynnego uprawiania sportu nie jest okresem uważanym za składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy emerytalnej, ponieważ nie były to stypendia sportowe. Natomiast już w wyroku z 2 października 2008 r., III UK 51/08, Sąd Najwyższy przyjął, że okresy pobierania stypendium sportowego są okresami składkowymi i jako takie są uwzględniane przy przyznawaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego, które zależą od posiadania okresu składkowego (odpowiedniej długości tego okresu). Jednocześnie Sąd Najwyższy przyjął, że okres pobierania stypendium sportowego nie jest równoznaczny z zatrudnieniem stale i w pełnym wymiarze w charakterze pracownika, wymaganym dla uzyskania prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Bezpodstawne okazały się także zarzuty naruszenia art. 173, art. 175 ust. 1, art. 174 ust. 3, art. 26 w związku z art. 15 ustawy emerytalnej. Z art. 6 ust. 2 ustawy emerytalnej wynika, że jako okresy składkowe należy traktować przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy wymienione w podpunktach, „za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne”. Ponieważ przepis ten wymienia wprost okres pobierania stypendium sportowego jako okres traktowany jako okres składkowy, to nie ma znaczenia, czy za okres ten opłacono składkę. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 kwietnia 2007 r., II UK 185/06 (OSNP 2008, Nr 9–10, poz. 143) przyjął, że dla uznania okresu zatrudnienia wykonywanego przed wejściem w życie ustawy emerytalnej za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 6 ust. 2 tej ustawy nie jest wymagane wykazanie przez osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę opłacania przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne. Rozwiązanie to jest podyktowane nałożeniem regulacji aktualnie obowiązującej ustawy emerytalnej z jej podziałem na okresy składkowe i nieskładkowe na wcześniejsze rozwiązania systemu emerytalnego, które nie

posługiwały się taka siatka pojęciową i wynikającymi z niej konsekwencjami dla nabywania prawa do świadczeń emerytalnych oraz ustalania ich wysokości (zob. szerzej: D.E. Lach [w:] G. Gudowska, K. Ślebzak (red.), *Emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz*, Warszawa 2013, komentarz do art. 6, nb. 21). Dlatego w odniesieniu do stypendium sportowego w doktrynie przyjmuje się, że okres jego pobierania jest w świetle art. 6 ust. 2 pkt 17 ustawy emerytalnej okresem składkowym bez opłaconej składki (K. Antonów [w:] K. Antonów (red.), *Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, [w:] *Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz do trzech ustaw emerytalnych*, LEX/el. 2019, komentarz do art. 6, pkt. 2 i 2.2.). Zarazem art. 174 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej stanowi, bez żadnych dodatkowych warunków, że przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6. Dlatego dla zakwalifikowania okresu pobierania stypendium sportowego jako okresu składkowego w kontekście ustalania wysokości kapitału początkowego bez znaczenia jest okoliczność, że stypendium sportowe nie było w okresie jego pobierania obciążone składką na ubezpieczenie emerytalne.

W tej sytuacji nie można było uwzględnić zarzutu naruszenia § 2 w związku z § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, mimo że zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III UZ 23/11 (OSNP 2012 nr 21-22, poz. 275) sprawa o ustalenie kapitału początkowego nie jest ani sprawą o świadczenia, ani o podleganie ubezpieczeniom, zatem ustalenie wynagrodzenia radcy prawnego powinno nastąpić na podstawie reguły ogólnej z § 2 rozporządzenia z 2015 r., a nie wyjątku określonego w § 9 ust. 2 tego rozporządzenia. Wadliwe orzeczenie w przedmiocie kosztów postępowania nie jest uchybieniem procesowym – w kontekście oddalenia materialnoprawnych zarzutów skargi – które można traktować jako mające wpływ na wynik postępowania, skoro wyrok Sądu drugiej instancji należało uznać za prawidłowy.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

